

УДК 336.2

Ольшанська М. В., к.е.н., доцент, Зірник К. Р., бакалавр
(Національний університет Львівська політехніка, м. Львів)

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

У статті проведено порівняльну характеристику основних видів податків в Україні та Польщі, зокрема: податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб та оподаткування індивідуальної підприємницької діяльності. Виявлено відмінності, переваги та недоліки порядку нарахувань, сплати, подання звітності за основними податками двох країн. Наведено ряд рекомендацій щодо вдосконалення податкової системи України з урахуванням результатів даного дослідження, що дасть можливість покращити не лише фінансові показники а й соціальні. *Ключові слова:* оподаткування підприємств, податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, оподаткування індивідуальної підприємницької діяльності, польський досвід.

В Україні відбулося перетворення в соціально-економічній сфері, внаслідок чого значна увага приділяється створенню ефективної податкової системи, адже вона регулює надходження коштів до бюджету та їх розподіл, а також податкове навантаження на підприємство як джерело таких надходжень. Кардинальні зміни, починаючи з 2010 року, у вітчизняному законодавстві відбулися лише тоді, коли було зменшено кількість податків з максимальною орієнтацією на податкове законодавство Європейського Союзу. Завдяки чому у рейтингу легкості сплати податків Paying Taxes Україна піднялась на 84 місце серед 190 країн. При цьому сусідня РФ опинилася на 45 місці, обійшовши інших сусідів України – Польщу (47 місце) і Угорщину (77 місце). Найуспішніші сусіди в легкості сплати податків – це Грузія (22 місце) і Молдова (31 місце) [3].

Оскільки система оподаткування є дієвим механізмом формування фінансових ресурсів держави, її бюджету, слід зазначити що облік податків є складною і вагомою частиною фінансової політики як на рівні підприємств, так і на рівні держави, тому цю проблематику досліджували такі науковці, як Т. Волинець, В. Шляхетко, З. Варналій, Л. Воротіна, С. Романенко, Ф. Ярошенко, П. Мельник, В. Андрущенко, В. Мельник та інші [2; 3; 4; 5; 6; 7].

Незважаючи на значні дослідження та позитивні зміни, внаслідок проведених реформ, проблеми з полегшення організації обліку та оптимізації податкового навантаження на підприємства України залишаються невирішеними. Задля зменшення податкового тиску, оптимізації обліку і звітності щодо оподаткування підприємств України, найефективнішим буде провести порівняння податкової системи України з податковими системами країн Європейського Союзу, зокрема Польщі.

Метою статті є дослідження порівняльної характеристики основних видів податків в Україні та Польщі, зокрема податків на додану вартість (надалі ПДВ в Україні та VAT у Польщі), на прибуток підприємств (надалі ППП в Україні та CIT у Польщі) та на доходи фізичних осіб (надалі ПДФО в Україні та PIT у Польщі); виявлення відмінності, переваг та недоліків порядку нарахувань, сплати, подання звітності за основними податками обох країн; навести ряд рекомендацій щодо вдосконалення податкової системи України з урахуванням результатів даного дослідження, що дасть можливість покращити не лише фінансові показники, а й соціальні.

1. Порівняння порядку оподаткування VAT підприємств Польщі та ПДВ українських платників

Серед основних податків в Польщі, слід виділити VAT (value-added tax) – в Україні – податок на додану вартість.

Підприємство, зареєстроване в Польщі, повинне сплачувати VAT, якщо його річний дохід перевищує 150 000 злотих (що становить близько 35 040 євро станом на 11.06.2018 р.), в іншому випадку не існує такого зобов'язання, але підприємець може на власний розсуд стати платником цього податку. В Україні таке обмеження становить – 1 000 000 грн (що становить близько 32 813 євро станом на 11.06.2018 р.).

Даний податок нараховується практично на всі товари роботи чи послуги.

Ставки податку у Польщі:

- 23% – основна ставка VAT. На сьогодні польськими законодавцями розглядається питання зміни цієї ставки і, можливо, з наступного року, VAT в Польщі буде зменшено до 22%;
- 8% – поширюється на фармацевтичну та медичну продукцію, послуги пасажирських перевезень, послуги щодо тимчасового розміщення та проживання, будівництва житла та ін.;
- 5% – застосовується до таких груп товарів як хліб, м'ясо, молочні продукти, книги та періодичні видання;
- 7% – для продукції сільського господарства;

- 0% – для експорту та поставки товарів в рамках ЄС.

Також діє і нульова ставка VAT, що застосовується при купівлі та поставці товарів з країн ЄС до Польщі [9].

Ставки ПДВ України:

- 20% – основна ставка ПДВ, яка застосовується до постачання товарів, послуг, робіт, місце постачання яких розташоване на митній території України, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю; ввезення товарів на митну територію України; вивезення товарів за межі митної території України; постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом;

- 7% – застосовується для лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання;

- 0% – застосовується для експорту, безмитної торгівлі, вільної митної зони або реекспорту, постачання товарів: для заправки або забезпечення морських, повітряних суден, космічних кораблів, космічних ракетних носіїв або супутників Землі, наземного військового транспорту чи іншого спеціального контингенту Збройних Сил України, що бере участь у миротворчих акціях за кордоном України, або в інших випадках, передбачених законодавством; магазинами безмитної торгівлі; міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом, тощо [8].

Щоб одержати статус платника VAT, необхідно звернутися із відповідною заявою до податкової служби. Подання такої заяви – безкоштовне. Схожою є процедура і на одержання права бути платником VAT в рамках ЄС (VAT UE) та в Україні.

Градація податку відображає пріоритетність галузі економіки та напрямків розвитку суспільства.

Щомісяця, до 25-го числа платник податку у Польщі повинен подати декларацію VAT та до 20-го – декларацію з ПДВ (для платників єдиного податку – протягом 40 днів після закінчення кварталу) в Україні. Сплата VAT у Польщі за поточний місяць відбувається до 25-го числа наступного місяця, а ПДВ в Україні – протягом 10 днів після закінчення терміну подання декларації.

Як вже згадувалось, законодавство не зобов'язує підприємства реєструватися платниками VAT чи ПДВ, якщо щорічний дохід не перевищує встановлені суми. Проте, мати такий статус є радше вимогою сучасних реалій, оскільки в протилежному випадку більшість контрагентів просто не вестиме справ з таким суб'єктом підприємницької діяльності [10].

Важливою перевагою Польщі для ведення бізнесу є можливість повернення сплаченого VAT «живими грошима». Так, за бажанням платника податку, повернення VAT може відбуватися за рахунок зменшення його податкових зобов'язань або фактичного перерахунку йому коштів. Слід зазначити, що така можливість, законодавчо давно існує і в Україні, проте, діяти без податкових перевірок та інших стримуючих факторів, почала лише з 2016 року.

2. Аналіз відмінностей у порядку обліку податку на прибуток в Україні та СІТ у Польщі

Окреме місце в польській системі оподаткування підприємницької діяльності займає податок СІТ (corporate income tax) – в Україні – це податок на прибуток юридичної особи. Базою оподаткування традиційно є позитивна різниця між доходом компанії та її витратами за звітний період. Ставка податку у Польщі становить – 19%, в Україні – 18%. Проте, якщо компанії, які не є резидентами Польщі, підлягають оподаткуванню у тому ж порядку, що діє і для резидентів Польщі, то в Україні існують відмінності в оподаткуванні нерезидентів, при нарахуванні податку на прибуток зокрема: 0, 4, 6, 12, 15 і 20 відсотків застосовуються до доходів нерезидентів та прирівняних до них осіб із джерелом їх походження з України. А також основна ставка податку в Україні збільшується для підприємств: страхової діяльності на 3%, букмекерської діяльності та азартних ігор на 10% та 18% від доходу, під час провадження діяльності з випуску та проведення лотерей встановлюється ставка податку на дохід 30% від суми таких доходів [8].

Відчутною перевагою при нарахуванні СІТ є передбачена польським законом можливість зараховувати до складу витрат компанії практично будь-які витрати, що пов'язані з діяльністю компанії та мають документальне підтвердження. У вітчизняному законодавстві, лише підприємства, що мають дохід протягом року до 20 млн грн (що на 01.07.2017 р. становить близько 656 264 євро) можуть враховувати витрати згідно фінансового обліку для розрахунку податку на прибуток, а решту підприємств змушені проводити коригування фінансового прибутку на податкові різниці, що значно ускладнює не лише роботу бухгалтерської служби, але й збільшує ймовірність штрафних санкцій та збільшує базу оподаткування.

3. Порядок оподаткування доходів громадян у двох країнах

Ще одним з найбільших податків є податок з доходу фізичної особи РІТ (personal income tax), який зобов'язаний сплачувати кожен, хто отримує в Польщі дохід (заробітну плату, на підставі трудових договорів чи цивільно-правових договорів, дохід у результаті ін-

дивідуальної підприємницької діяльності тощо). В українському законодавстві для цього передбачено податок з доходів фізичних осіб (для тих, хто отримує в Україні дохід у вигляді заробітної плати та дохід на підставі трудових договорів чи цивільно-правових договорів) та єдиний податок (які отримують дохід у результаті індивідуальної підприємницької діяльності).

3.1. Особливості оподаткування заробітних плат РІТ у Польщі та ПДФО в Україні

Значну різницю можемо спостерігати в розрахунку РІТ у Польщі та ПДФО в Україні. Цікавим фактом є те, що польським законом надано можливість для подружжя спільно декларувати та сплачувати РІТ. У підсумку це дозволяє сплачувати менше, особливо у випадку, якщо працює тільки один з подружжя, або заробляє значно менше за іншого. На жаль, в українському законодавстві така можливість не передбачена.

Для розрахунку розміру податку РІТ у Польщі використовуються так звана «прогресивна система», а саме:

- якщо заробіток протягом року склав менше 85 528 злотих (близько 19981 євро за курсом на 11.06.2018 р.), ставка податку становитиме 18%;

- якщо заробіток протягом року склав більше 85 528 злотих, ставка податку буде 32% (на частину доходу, що перевищує вказану суму).

Така форма сплати податку має велику перевагу, бо дає можливість використовувати різні пільги та подружній розрахунок (коли сімейна пара подає спільну декларацію). Аванси по податку сплачуються щомісяця або щокварталу залежно від задекларованого способу платником.

В Україні для ПДФО встановлено єдину ставку незалежно від доходу у розмірі 18%.

Податкові декларації фізичні особи у Польщі мають складати та подавати до податкової служби не пізніше 30 квітня кожного року. В Україні – до 01 травня щороку. Податки сплачують податкові агенти залежно від виплати доходу.

3.2. Порядок оподаткування індивідуальної підприємницької діяльності у Польщі та в Україні

До осіб, що здійснюють індивідуальну підприємницьку діяльність у Польщі, може застосовуватися так званий лінійний податок (podatek liniowy), який становить 19% від отриманого доходу. В цьому випадку «прогресивна система» не застосовується, та виключає отримання пільг і подружній розрахунок. Варто також зауважити, що для іноземців (в тому числі і для громадян України) ставка податку

PIТ є дещо вищою та складає 20% [11].

Ще одним з податків для самозайнятих осіб є картка податкова (karta podatkowa): Перевагами даної форми є звільнення від обов'язку ведення бухгалтерського обліку, подання податкових декларацій та сплати авансового платежу з податку. Встановлюється фіксована сума податку керівником податкової служби, яка не залежить від зміни у доходах. Значний мінус такої форми – це відсутність розрахунку за податком спільно з іншою особою подружжя та неможливість використання податкових пільг.

Для осіб, що ведуть підприємницьку діяльність у польському законодавстві також передбачено договірну ставку (ryczalt ewidencjonowany). Розмір ставок залежить від виду економічної діяльності. Податок розраховується з суми доходів без вирахування витрат на їх отримання. Суми по податку розраховуються самостійно підприємцем і сплачуються щомісяця або щокварталу. Перераховані форми мають ряд нюансів та виключень, які потрібно враховувати при виборі системи оподаткування [3].

Для самозанятих осіб, так званих суб'єктів малого підприємництва, в Україні існує система спрощеного обліку та оподаткування, зокрема єдиний податок. Єдиний податок передбачає градацію фізичних і юридичних осіб за чотирма групами.

– До першої групи належать фізичні особи, зареєстровані суб'єктом малого підприємництва, які мають річний дохід не більше 300 000 грн. (близько 9 844 євро за курсом на 11.06.2018 р.) та без найманих працівників. Вони сплачують 10% від прожиткового мінімуму (170 грн до липня, 177 до грудня та 185,30 до кінця 2018 року).

– До другої групи належать фізичні особи, зареєстровані суб'єктом малого підприємництва, які мають річний дохід не більше 1 500 000 грн (близько 49 220 євро за курсом на 11.06.2018 р.) та до 10 найманих працівників. Вони сплачують 20% від мінімальної заробітної плати (744,60 грн у 2018 році).

– До третьої групи належать юридичні особи, зареєстровані суб'єктом малого підприємництва, які мають річний дохід не більше 5 000 000 грн (близько 164 066 євро за курсом на 11.06.2018 р.) та необмежені у кількості найманих працівників. Вони сплачують 3% від доходу при сплаті ПДВ, або 5% доходу не будучи платником ПДВ.

– До четвертої групи належать юридичні особи, зареєстровані суб'єктом малого підприємництва, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, ставки податку, яких залежать від виду сільськогосподарських робіт [8].

Особи вільних професій в Польщі є привілейованими платниками податків, тому що в них є вибір: сплатити щомісячний податок фіксованого розміру, незалежно від розміру доходу, або ж сплатити певний відсоток від доходу. При встановленні податку фіксованого розміру враховуються такі елементи, як вид діяльності, розмір міста, в якому ця діяльність здійснюється, і число потенційних працівників. У такому випадку платники податків мають податкову картку, яка запроваджується з метою мінімізації формалізованого ведення обліку, і не ведуть облік своїх доходів загалом. Проте, є недолік таких карток – навіть якщо протягом місяця, платник нічого не заробив, податок він повинен оплатити [12]. Подібне стосується перших двох груп платників єдиного податку в Україні – розмір щомісячного внеску не залежить від отриманих доходів.

Висновки

Дослідження податкового навантаження, методів стимулювання платників податків та визначення можливих способів оптимізації оподаткування дало можливість встановити, що спільним в обох країнах є обов'язкова реєстрація платників податків у податкових органах з подальшим поданням звітності та сплатою податків. До позитивних моментів зміни Податкового кодексу України слід віднести зменшення числа загальнодержавних та місцевих податків, що є одним із механізмів зниження фіскального тиску на економіку. Слід зазначити, що наслідком проведених реформ є підняття у рейтингу легкості сплати податків Paying Taxes України на 84 місце серед 190 країн. При цьому, на жаль, країна ще не наздогнала своїх сусідів, що свідчить про незначне полегшення не лише податкового навантаження, але й спрощення організації обліку нарахування, сплати податків та подання звітності.

Позитивним моментом є те, що основна ставка ПДВ в Україні є нижчою за основну ставку VAT у Польщі і має градацію, як і сусідня держава, залежно від видів діяльності підприємства. Негативним є те, що в Україні для нерезидентів при оподаткуванні прибутку використовують різні ставки, оскільки це значно ускладнює організацію обліку, звітності, а значить – сприяє збільшенню можливих помилок (як наслідок – штрафних санкцій), в той час як у Польщі лише одна ставка для всіх.

Досвідом, який слід перейняти у Польщі, є використання прогресивної системи оподаткування щодо РІТ, яка є віддзеркаленням Європейської системи, але водночас характеризується помірними середніми ставками в порівнянні з іншими країнами ЄС. Це дає змогу державі не лише здійснювати фіскальну функцію, а і виконувати розподільну функції, тобто перерозподіляти суспільні доходи між рі-

зними категоріями населення. На жаль, у вітчизняній системі така градація відносно доходів відсутня. Недоліком відносно ставок РІТ у Польщі є велика різниця між нижньою і верхньою шкалою (майже у двічі). Для покращання не лише фінансових показників, а й соціальних, було б корисно використати досвід Польщі щодо подружніх декларацій.

Однією з важливих проблем української національної податкової системи є низький рівень розвитку місцевих податків. Не дивлячись на те, що доходи від місцевих податків постійно зростають, їхня частка залишається занадто низькою. У Польщі більшу кількість податків передано у розпорядження до місцевих органів.

При тому, що особи вільних професій в Польщі є привілейованими платниками податків і мають вибір: сплатити щомісячний податок фіксованого розміру, незалежно від розміру доходу, або ж сплатити певний відсоток від доходу, в Україні для таких осіб передбачено ширший вибір систем обліку, оподаткування та звітності, у яких закладено менші ставки податків.

Резюмуючи усе вищевикладене, необхідно зазначити, що українська податкова система є ще не повністю ефективною, однак внесення постійних змін до Податкового кодексу України з урахуванням досвіду Європейського Союзу (зокрема Польщі) може привести національну податкову систему до принципів та стандартів ЄС, що дозволить Україні підвищити конкурентоспроможність вітчизняних галузей господарювання, знизити податкове навантаження на підприємства, оптимізувати організацію обліку, звітності та сплати податків, стимулювати розвиток певних галузей економіки нижчими ставками податків, впровадити прогресивну систему оподаткування доходів та подружнє декларування доходів для покращення не лише економічного, але і соціального клімату.

1. Волинець Тетяна Володимирівна. Європейські перспективи № 7. Львів : Львівська комерційна академія, 2015. – С. 164–168. **2.** Шляхетко В. В. Порівняльний аналіз особливостей ведення обліку суб'єктів малого підприємництва України та окремих країн ЄС. *Наукові записки/ SCIENTIFIC PAPERS*. * 2016 / 1 (52). **3.** Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. 4-те вид. К. : Т-во «Знання», КОО, 2008. 302 с. **4.** Воротіна Л. І., Воротін В. Є., Мартинюк Л. А., Черняк Т. В. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання : навч. посіб. 3-є вид., доповн. і переробл. К., 2004. 308 с. **5.** Романенко С. І. Податкова система України в процесі становлення. *Економіка. Фінанси. Право*. № 5, 2010. С. 35–38. **6.** Ярошенко Ф. О., Мельник П. В., Андрущенко В. Л., Мельник В. М. Історія оподаткування. Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2004. С. 242–253. **7.** Україна піднялася на 23 по-

зиції в рейтингу легкості сплати податків. *Економічна правда*. URL: <http://www.epravda.com.ua/news/2016/11/23/611970/> **8.** Податковий кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. **9.** Посібник підприємця. URL: <http://poradnik.wfirma.pl>. **10.** Особливості податку на додану вартість. URL: <http://www.vat.pl>. **11.** Офіційна сторінка Міністерства фінансів Республіки Польща. URL: <http://www.finanse.mf.gov.pl>. **12.** Офіційний сайт: Lex-consulting. URL: <http://lex-consulting.ua/opodatkuvannya-biznesu-v-polshhi>. **13.** Світовий досвід оподаткування: Польща. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/poland/>

Рецензент: д.е.н., професор Левицька С. О. (НУВГП)

Olshanska M. V., Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Profesor, Zirnyk K. R., Bachelor (Lviv Polytechnic National University, Lviv)

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF ACCOUNTING OF MAIN TAXES IN UKRAINE AND POLAND

The article provides a comparative description of the main types of taxes in Ukraine and Poland, in particular: value added tax, corporate income tax, personal income tax and individual entrepreneurship taxation. The differences, advantages and disadvantages of the order of charges, payment, submission of reporting on the main taxes of the two countries are revealed. The results of this study are recommendations for improving the tax system of Ukraine, which will enable to improve not only financial, but also social indicators.

Keywords: taxation of enterprises, value added tax, corporate income tax, personal income tax, taxation of individual entrepreneurship, Polish experience.

Ольшанская М. В., к.э.н., доцент, Зирнык К. Р., бакалавр
(Национальный университет «Львовская политехника», г. Львов)

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА УЧЕТА ОСНОВНЫХ НАЛОГОВ В УКРАИНЕ И ПОЛЬШЕ

В статье проведена сравнительная характеристика основных видов налогов в Украине и Польше, в частности: налога на добавленную

стоимость, налога на прибыль предприятий, налога на доходы физических лиц и налогообложения индивидуальной предпринимательской деятельности. Выявлены различия, преимущества и недостатки в порядке начислений, оплаты, предоставление отчетности по основным налогам двух стран. Приведен ряд рекомендаций по совершенствованию налоговой системы Украины с учетом результатов данного исследования, что позволит улучшить не только финансовые, но и социальные показатели.

Ключевые слова: налогообложение предприятий, налог на добавленную стоимость, налог на прибыль предприятий, налог на доходы физических лиц, налогообложения индивидуальной предпринимательской деятельности, польский опыт.
